

Emnenr. 36 Fylke: Oppland
 Tilleggsspørsmålnr. Helsing fatter og aatferd Herad: Ø. Gausdal
 Emne: Bygdelag: Follene
 Oppskr. av: Anders Fedje Gard:
 (adresse): Follene G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Før det meste

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Utallige eldre kilder

SVAR

Kvater aa refse folk paa.

Sp. 1-6.

Koen tradisjonell måte aa
 refse folk paa, slik som nevnt
 i spørsmålslisten, kjender jeg
 ikke her i Gausdal. Dette har au-
 tagelig vort mere brukt i bygde-
 saerfjend med mindre forhold
 end her i Gausdal

*

Vi har imidlertid her i Gausdal
 siden 1837 hatt en organisasjon
 eller institusjon "Korset" som
 paa det mest ettertrykkelige har
 utført denne refsing av bygde-
 folket.

Saavidt jeg vet gjendes intet
 sidestykke til Korset noe sted
 i landet og gjennom lang tid
 har det utviklet seg til å bli
 en fastlig inndrivning som arbeider
 raskest og effektivt og det har
 utløst mange nye latter i bygda

Korset i Gausdal.

2

Korset i Gausdal ble stiftet 1837, og den direkte foranledning til dette tiltak var formandskapsloven av samme aar.

Stifteren av Korset var en fattig husmann ved Q. Gausdal prestegaard og det 4 sammensyn til at denne mand var Johan Einkevold.

Det var i 1837 - 16 husmanns paa Q. Gausdal prestegaard

Gausdals bygdeene var enda ikke delt og de fik felles herredstyre fra 1. januar 1838.

Det var bare storbonderne som hadde stemmerett og som ble valgt ind i det nye herredstyre.

De fattige husmanns hadde ingen ting an si og de sa med stor skepsis paa dette nye bygdestyre og herredstyre og stygt over det.

*

En dag 1837 kom en bonde Goken, Orden (stortingsmand i 4 perioder for 1837 og bygdeens første ordfører fra 1. januar 1838) kjørende gjennem Q. Gausdal prestegaard (Vegen gaar der enda paa tross til Nykirkestuen i V. Gausdal (Den tids kommune lokale) til forberedende møte for det nye herredstyre

Da Oaken Døren kjørte forbi, stod
det en del ad prestegeaardenes
husemænd ute paa gaardspladsen
i en klynge.

Til vor det at Johan Eneken
fikk en pludselig inddækkelse
og kom med en spøkefuld
bemærkning han næppe avel
rekkevidden ad, en bemærkning
som skulde dra i tyve nye
rook efter sig i over 100 ad fra
over.

"End om vi husemænd kunde
begynde aa ha møter ogsaa,
se han.

Kameratene syntes godt
om forslaget og Johan smed
med jernet vor vorret og
bestemt paa stedet at de
skulde ha møte om kvelden
med Porfiria paa pladsen
Vorstevoldvolden.

Det ble saust. Lørd til huse
mændene paa nabogarden
tyksen, med opfordring til
aa møte.

Det vor all møte uten plan,
men de hadde det ustyrtelig
morsomt.

De fortsatte med aa ha
møter med Porfiria, men
husemændene paa Vorstevold
volden, som ikke vor med
ikke ikke disse stormende
møter og en dag hogg han

4
ned Profertua, men nu ble
mølene tillyst ved Furustub
ben som nu gjorde Gaeske som
bord.

Dette var et ganske bemærkelses
værdigt tiltak 1837. Det er
faktisk en ordrebevejelse
med tillys til organisation
med en skarp brodd rettet mod
legdnes makt, storbønderne.

Nålene fortsatte, men ad
praktiske grunde ble møde
stedet meget snok møllekom
mersel i den gamle Valid møl
len, som ~~ble~~ meget centralt til

slismænd og husmands plasse
ved O. Gausdal prestegård 1837.

Johan Eukentis, Ole Paalkaugen
Lars Kverhøyen, Kristian Kvervinn
Lars Klemethaugen, Petter Hagundsen
Karl oven Bjørge, nedre Bjørge
P. Sone, P. Sone, P. Sone
Martinbakken, Bankersteinen
Amnevea og Gutubakken

Det er flere ting som tyder paa
at traditionen om at Kord ble
stiftet 1837 er rigtig.

Erne Ulsen Tullberg, født
1833 paa plassen Ulsen, som
i hele forrige aarhundrede var
bevillstet for lastkjørere og
andre fra Gausdal, fortæller
at som liten jente (6-7 aar)

tænket. him meget godt. at
 noen dage før jul, kom de
 4 skjege busse fra Gausdal
 ind for aa hvile. De hadde
 store skrepper med smaa
 brennevins demkes under
 streppeløst, de var paa
 tur til Lillehammer. Efter
 julebrennevins (3 mil fra
 Valdmoellen til Lillehammer)

Disse korene snakket som 2000
 syntes fume.
 Verste dag kom de apover cyger
 og nu var de lett paa selst.
 De tvilte apover mi end
 stund i Uroen og mi snakket
 de enda videre.

Disse 4 kore var av hoved
 figurer i den nye forening
 Johan Ekenhus og 3 andre.
 Det ble tradisjonelt med dem
 tur til Lillehammer før jul
 og disse tænket at de kom m
 injen mest. der sualunge til
 him ble konfirmeret. og tok ut.

En avisartikkel i bladet "Gud
 brand dolen" februar 1936 slov
 apaa fast at stiftelsen var
 1837.

Bortset fra disse aplysoniger
 om Koret's tillevelse, er det selvsagt
 lite man idag vet om hvordan
 de arleidede. De første 30 av
 til Koret fikk den form det teder
 har holdt strengt fast ved

6
At det ble ordet meget paa
denne organisation og det ingen
teit om, den skapte sig ikke selv.

Blant misnemndene var det
mange gode hoder og selv om
det ingen tradition er om det, er
jo overbevisning om at bygges
Paa kongen Ole Kongstuen
som var en kjempe bande
aandelig og legemlig med
ha ovet mange iedydelige paa
ufformningen ad Kodel.

Ole Kongstuen var en glim
rende rimmed som laget lange
byggeregler og rim, han
kunde dog god men var
en saftig og festlig humored

Yord en menneskealder
bodd han i en stue like ved
Waldsmollen og da er det like
nemlig at han skulle staa
udenfor et saa humored
og festlig telt som Kodel var.

Yen bygges karakter
han manen eller kona efter
som han passere jodels gaarden,
gjerne med et eneste ord.

Devel Rokvam, broder Reikvam
og denne snipe paa Nytr, fylle
paa Gardum og Kietrom paa
Pielstad de fostros meg nok
vel.

Et rim til en for en stael-
mandig konkone sine Reem
var slik

Lei ~~den~~ ~~den~~ for i Korrin vi hos her
pau Heine, ho slakta ni gris
aa va mon gyldt aaleine
Ho hadde icke stuen te.
aa strapaan ni onse meen
hadn app i gryta past ni
va daer

*

Konst. Korch" fik orgaenit
sjonen for i Tansetiden i
begyndelsen av 1850 aarene.

Efter revolutionen av 1848
skapte idealisten Moses Trau
stark bevegelse blandt oboedene
over store stork av laendeh.

Dömmegæren av denne be-
vegelse naadde ogsaa Gaesdal
og en dag gik det en laeng.
Demonstrasjon tog av hies meen
fru Valdsmdla i V. Gaesdal til
Nykirken i V. Gaesdal hvor
de møtte med all tog av hies
meen fru denne beidd.

Det er sandynlig at makt
havde i beidda, storbonde
fjelt nok da de sa dette laeng
tog av booske sterke taen
Kors Ora forli pau vejen.

Det var forli gang hies meen
demonstrerte sin makt.

Da en av bondene fjelt se
dette forli pau vejen sa han.

Det kjenn beiter dyre
de Driti Korch aen

Premerkingen ble ikke

8

glent og litt senere, ble siste del av dette mindre fine navn antatt som navn på en eller annen organisasjon og den har siden med storhet beordret navnet Korch i over 100 år.

Da det fra Korchs side ikke finnes et skrevet ord de 117 år det har vært i virksomhet og da aldrig noen har publiert noe om Korchs historie i noen avis, vil det bare bli omrentlige tidsangivelser.

Omkring 1860 begynte åpen byggers bøndene å se ned nedvort i dette Korchsnavnet og leidet med å se uttalt dag ved åpen de med i Korch.

For var Korch en organisasjon rett nok med store bøndene men vi ble det en forandring, fra vi av ble alle bygdefolk kjennet av en kamme og Korch fikk en videre Horison.

Omkring 1870 var Korch firdelt utlegget. slik som vi senere kjender det og har siden strukket holdt fast ved sin ordsend manke

Korch begynte med å ha faste møter, men etter at det var helt utlegget hadde det ingen faste møter, det ble ikke fast noen protokoll og de hadde ingen medlemsliste.

Korch var nu en organisasjon

9

som allerede hemmelig, men
det havde en stor stabel af tellets
mænd, Korpser, Kaptein,
Løjtnant, Lejre, Kavaler, Kone
mænd osv.

Det var ingen hemmelighed
hvem som havde disse tellets
poster, heller ikke hvem som var
mange Korskorer, men naar
og hvor en Korskorsledning ble
faldt og hvem som stod bag
denne ledning, det var en
hemmelighed.

Den gamle Korskorene stor makt
og de var uangriplige af
Politiet.

Korset var et primært
af skorsværdige mænd og
nogle kunde samme støjning
og med samme Lyse nummeret
de instilling til livet og men
nerkene.

Bygdens Kerner tog ofte
afstand fra Korset og mange
hader Korset og dets virksom
hed.

Korset var bygdens værdige
samvirkelse, som straks tog
afgørelse naar man gik over strøken
for det som var ret og rimelig
og sunnet. med tellets mænd
Huktens vis over bygdens folk.

Kunde fader Hallberg selv
de gamle Korskorene i Aktiveret
ville han give dem sin vellykkelse

og indømmet at de adbejdede
helt i hans aars.

Når man havde syndet mest,
lovne eller moralens bevid, tok
Koret straks anfore og synderne
ble på en utspækket og ofte
paa en ubryet mædrom mædte
utlevet til hele legdens latter.

Vendelig mange sunde forpis
Kende latter hos KorsKorene
utlovte gæmme aarsne og
aldrig hos legdehemdene
først slike triumfer hos
Gausdal som i Kores beste tid

De og til hende det nok
desuden at folk tok skade
av Kores behandling, men
dette var ikke regelene.

Da Hans mæller ved Valdomol
len O. Gausdal døde om Kring
1870 efter at ha vært Koryef
en mædte ke alder, ble Kores
hovedværk flyttet til Halv
møllen i Tallien og mølleren
der, Halvor Møller ble nu Koryef

Han var glæmrende KorsKor
og en stor humorist.

En Kuelid 1889 gift gamle Halvor
møllers en ting bodt i Høvel.

Da han kom inn med seg en sa han:

Han gal riktig pænt og. me
naa man i Kuelid. (Det betyr
fjere folk naar hannen gætt om
Kueliden) og sa gik han over
gultet tute seg paa en stol og

sank død sammen.

Fra nu av og i videre ad var det gaardbruket, Anton Reine som ledet Koet. Han brøkk adskillig levende tid og penge til Korfarbeid.

I midten av 1890 avrene ble husevand og grastens mure Ross Rossens Korf og han ble alle tider Korf.

Dei tre menneskene alle kan vor seg for Koet kan betegnes som Koets storhetstid og Ross Rossens og hans lærte hjelperer hos Anton Reine Kristian Pøge stien og Andreas Petrus kan regnes for de 4 store i Koets historie.

Ross Rossens var i lokklig henseende en i vidne de mure, men med beundring verdig dygtighet gaief han altid de bevere sin verdighet som Korf og aldrig var det noen som undte kjende hans autoritet.

Han fikk sin oppløring og loddene i livet skole under Kampen for tilværelsen, men var færdig like stor mennesketkunde og Psykolog som mangei lov med en høy færdig.

Ross Rossens og de to av hans fæller var ved adskillede tæstet fattig skole og som level fra haand til mure og som var

heveret. til daglig stik og stov
for de lange sø og familien.

Likvel gik disse korene og
formelig stordde godt. Men de
mindst sø. paa adlees plasser
og paa sin søg til og fra oskidel.

Paa Roskhus hadde det store
itoyr, flau og rettel jilialer
arkoret i Falden. I nord
del med Jens Rusted som syf
i søndre del med Gudbrand
Roterud som syf.

Det var ogsaa en jilial paa
Tretten

I V. Gaierdal hadde koret
adeldid godt i lang tid.

Det bidrog selvstændig til de
høve korets anseelse af
Levornum O. Nielsen og Gaerdal
de næmestke alder var god
Korstor.

Hos i Fulleli hadde vi Dr.
Laurens Wegard som Korlege
og Korstør i lang tid og han
var Fulleli's største mindret
og opfint.

Det var ellers ingen betydel
si at Korlegen hadde medicinsk
utdannelse. Hermand Mathias
Tangen var Korlege i lang
tid og gaide det utmerk.

Kort seende av og til
gaver til folk. Disse gaver
skulde symbolisere rike og
symbolikken var ofte meget enkel
og lett at forstå.

Det var uhyre enkelt at finde
et passende gæse i Nord-
enkelte tilfælde.

Kørel brukte en masse penge
og besvigel ofte uhyre summen
de ell eller annet formaal i
begge.

Pengene var ganske lotterised
for ell, efter 1. verdens krig, Tyok
markværdi lyden de pou optil
1 million mark.

Vi har endel slike million
mark sedler liggende her, men
de gænnas til det blis en ekstra
stor uttelling.

For det aldrig har vært skrevet
næ om kørel skyldes vel dette
at Gaudolin har betruget kørel
som ett andre begge aeliggende
som ikke værkorn andre.

Det er ikke saa lett for en
fremmed at faa tak i kørels
vægen atvæ og arbeidsmarked
for at forstå kørel tilhænde
man man helst var Gaudin

For man tal og horte pou
de gamle kørs korn som tal
der sa uiderlig lere og fiele
hadde man følelsen at de
representerte næ av det
der uforslynelig kumnd væden
finner i hvor saubegging
haas launnd fortelling.

Ja det er nok næ specialt.
Gaudinsh over kørel det er ikke
trul om det.

I Storhetstiden 1895-1925 var Koral
faktisk en Kulturfaktor og betyde
my for bygda.

Storhet hadde den største respekt
for og komme under beskyttelse
av Koral, de var ikke som resten
all. opprør med lærerne.

Efter Kon Forsknis og hans
jellers død; 1920 senere ble
det stille omkring Koral, men
en ny generasjon, som kommer og
gamle Korskors tok arbeid
op og de første tradisjonene ved
men kunne en mere stillferdig
mange. Disse Korskors har flere
generasjoner ^{Kors} arbeide og bygge
som kan de vel worden all
skal også

Var jo tenke tilbake på
alle de ferske Korskors og her
kjendte og det nye som og jeller
for dem alle.

De oppga aldrig Korskors
og var og ble gode Korskors
til sin siste stund

Koral er lyslevende her i
tilliten den dag idag, men tiden
den riveende utvikling og
Korskors arbeid vanskeligere og
det har ikke tilsvarende vis
den betydning som for 50 år siden.

Interessen for Koral er imidlertid
litt endå så stor at det er uenig
for med at det vil de ut
for foresten det vil holde seg levende
enda i 100 år.

Fy Kjæmte meget godt alle
de store Korskorere fra tiden
omkring Niende aarskeftel.
og hvor uendelig mange minner
om deres virksomhet.

Ta med eksempler fra Kors
arbeidet, vil bli fornøye til-
bering av bygge og bygge
feltet og da de mange eksem-
ler som regel er av saa lokal
karakter at det vil neppe
fene til noe av de del med.

Har samlet endel billeder
av Korskorere og har maalt
Kors Drottens portret og
pas av for han døde.

Eller prøv og se for tek
i nye aplysninger om Kors arbei-
det i forrige aarhundre.